

ביאור הדף מסכת שבועות דף ל"ב

אמר שמואל שאם העדים ראו את הבעל דין שרץ אחריהם ואמרו לו מה אתה רץ אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטורים, ואינם חייבים שבועת העדות עד שישמעו מפיו בואו והעידוני.

ושאלה הגמרא מה החידוש בדברי שמואל הרי שנינו במשנה לקמן שאדם ששלח ביד עבדו להשביע את העדים, או שאמר להם **הנתבע**, משביע אני עליכם שאם אתם יודעין **לתובע** עדות שתבואו ותעידוהו, הרי אלו פטורים, וחייבים רק אם שמעו מפי התובע עצמו.

וענתה הגמרא שהחידוש של שמואל הוא שאפילו שהוא רץ אחריהם אין זה כאומר להם בואו והעידוני, עד שיאמר להם בפירוש.

ושואלת הגמרא שהרי אף את זה שרץ אחריהם אינו כאומר להם בפירוש שנינו במשנה ששנינו שבועת העדות כיצד, אמר לעדים בואו והעידוני, והשיבו לו שבועה שאין אנו יודעים לך עדות וכו'. **ורואים** במשנה בפירוש שצריך שיאמר להם בואו והעידוני.

ודוחה הגמרא שלולי דברי שמואל היינו יכולים לחשוב שאף אם לא אמר להם, ומה שכתוב אמר להם בואו והעידוני זה לא דווקא. וכפי שמצינו לגבי שבועות הפקדון שנאמר שם אמר, וזה לא דווקא אלא אף אם לא אמר חייב.

ששנינו במשנה לקמן שבועת הפקדון כיצד, אמר המפקיד לשומר תן לי פקדון שיש לי בידך וכו', ושם אפילו אם המפקיד לא תבע את השומר אם הוא נשבע הוא חייב על שבועת הפקדון, שהרי נאמר בפסוק "וכחש בעמיתו", ומשמע שחייב על כל הכחשה, ולכן וודאי שמה שהתבאר שם שאמר המפקיד לשומר זה לא דווקא.

אך אומרת הגמרא שאי אפשר לומר שכפי שבשבועת הפקדון אמר לאו דווקא, כך גם בשבועת העדות, כי כיון ששבועת העדות נאמרה הראשונה במשנה, אם בשבועת העדות נאמר דווקא שאמר להם הבעל דין, יהיה מובן שלאחר מכן בשבועת הפקדון אף שלא צריך שהמפקיד יאמר, מכל מקום אמרה המשנה שמדובר שאמר אגב זה שבשבועת העדות אמרה המשנה שמדובר באמר.

אבל אם אין עניין בשבועת העדות דווקא באמר להם בואו והעידוני, מדוע בכלל הזכירה המשנה בשני השבועות שמדובר באמר להם.

ודוחה הגמרא שאין ראייה מהמשנה כי יתכן שמה שאמרה המשנה שאמר להם בואו והעידוני אין זה משום שאם לא אמר הם לא חייבים שבועה, אלא מפני שכך היא הדרך שאדם אומר לעדים בואו והעידוני. ולכן חידש שמואל שבדווקא אמרה המשנה שיאמר להם בואו והעידוני ובלא זה הם פטורים משבועת העדות.

ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת כדברי שמואל שאומרת שאם העדים ראו את הבעל דין שבא אחריהם ואמרו לו מה אתה בא אחרינו אנו נשבעים שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטורים, כי לא אמר להם בואו והעידוני, אבל בשבועת הפקדון השומר חייב אפילו אם המפקיד לא אמר לו להישבע.

במשנה התבאר שאדם שהשביע עדים חמשה פעמים שאינם יודעים לו עדות מחוץ לבית דין אבל כשבאו לבי"ד הודו שהם יודעים לו עדות פטורים, ואם כפרו גם בבית דין חייבים חמשה. ושואלת הגמרא מהיכן לנו שהם חייבים רק אם כפרו בבית דין אבל אם הודו בבית דין פטורים. ואמר אב"י שלומדים זא מהפסוק "אם לא יגיד ונשא עונו", ומשמע שהעוון הוא רק במקום שאם היה העד כן מגיד את עדות היה הבעל דין מתחייב ממון.

ושאל רב פפא את אב"י אם כך מדוע אם כפר בבית דין חייב גם על השבועה שנשבע מחוץ לבית דין. והשיב לו אב"י שוודאי שחייב גם על שבועה מחוץ לבית דין, כי נאמר בפסוק "והיה כי יאשם לאחת", שמשמע לחייב על כל אחת ואחת, ובבית דין אי אפשר להתחייב על כל אחת ואחת וכפי ששנינו במשנה שכיון שאחרי שאמרו בבית דין שאינם יודעים עדות אינם יכולים שוב להעיד, משום שעד לא יכול לחזור בו ממה שאמר בבית דין, וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. לכן לא חייבים על השבועות האחרות.

ולכן מוכרח מהפסוק שאומר שחייבים על כמה שבועות, שחייבים על שבועת העדות אף מחוץ לבית דין.

במשנה התבאר שאם שני העדים כפרו ונשבעו יחד שאינם יודעים עדות שניהם חייבים. ושואלת הגמרא שהרי לא יתכן שיצמצמו שניהם דברים יחד לגמרי.

ותירץ רב חסדא שצריך לומר שזו דעת ר' יוסי הגלילי שסובר שעדים כן יכולים לצמצם את דיבורים יחד לגמרי.

ורבי יוחנן תירץ שאף לדעת חכמים שסוברים שאי אפשר לצמצם את דיבורם באופן שווה יחד, שניהם יהיו חייבים על השבועה אם כפרו כל אחד בתוך כדי דיבור של חברו, כי תוך כדי דיבור הרי זה כאילו דיברו יחד.

ושאל רב אחא מדיפתי את רבינא שהרי תוך כדי דיבור זה כדי שיעור זמן של שאלת תלמיד אבל אם הם צריכים לומר שבועה שאין אנו יודעין לך עדות, הרי זה יותר משיעור תוך כדי דיבור. והשיב לו רבינא שכוונת רבי יוחנן שהעד השני יתחיל את דיבורו בשיעור של פחות מתוך כדי דיבור מאז שחבירו סיים את דיבורו.

במשנה התבאר שאם שני העדים כפרו בזה אחר זה, הראשון חייב והשני פטור, כי כשכפר השני כבר לא היה יכול לחייב את הבעל דין ממון, כי חבירו כבר כפר והרי הוא עד יחיד. ואומרת הגמרא שהמשנה אינה כדעת רבי אליעזר ברבי שמעון שחולק בברייתא על תנא קמא, וסובר שמשיב עד אחד חייב. כי אם משיב עד אחד חייב, מדוע כאן מה שכפר העד הראשון פוטר את העד השני הרי עדיין הוא יכל להעיד מדין עד אחד.

ומנסה הגמרא לומר שרבי אליעזר ברבי שמעון ותנא קמא נחלקו האם עד אחד בא לחייב ממון אלא שאם נשבע נפטר מהממון, או שהעד מחייב רק שבועה, ואם לא נשבע חייב ממון.

שלדעת רבי אליעזר בן יעקב העד מחייב ממון, ולכן גם עד אחד חייב על שבועת העדות, כי יש בה עדיין ממון גם בעד אחד, אבל לדעת תנא קמא שעד אחד מחייב רק שבועה, הוא פטור על שבועת העדות שנאמרה רק לגבי ממון.

אבל דוחה הגמרא שהרי אמר אביי לקמן שרבי אליעזר ב"ר שמעון וחכמים נחלקו באופן של דבר הגורם לממון אף בשני עדים, וכגון בעדי סתירה ומדבריו רואים שלא בזה נחלקו.

ולכן מבארת הגמרא שתנא קמא ורבי אליעזר ב"ר שמעון נחלקו האם דבר הגורם לממון נחשב כממון או לא, וכיון שעד אחד מחייב שבועה, ברוב המקרים הוא גורם חיוב ממון למי שהוא העיד נגדו כי הוא לא ירצה להישבע לשקר, ולדעת רבי אליעזר ב"ר שמעון כיון שהוא גורם לחיוב ממון הרי זה כעדות ממון שחייבים עליה על שבועת העדות, אבל לדעת תנא קמא דבר הגורם לממון אינו ממון, וכיון שהעד מעיד רק לחייב שבועה ולא ממון הוא פטור על שבועת העדות.

ומביאה הגמרא את הדין שאמר אביי שהכל מודים בעד סוטה שחייב משום שבועת העדות, והכל מודים בעדי סוטה שפטורים משום שבועת העדות, ומחלוקת בעדי סוטה. והכל מודים בעד אחד, והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה.

ומבארת הגמרא את דברי אביי. שמה שאמר הכל מודים בעד סוטה שחייב, הכוונה שעד בעדות של סוטה שנשטמא שנשבע שאינו יודע עדות חייב, כי הרי התורה האמינה אותו אפילו כעד אחד שנאמר בפסוק "ועד אין בה", ומשמע שאם היה בה עד הייתה אסורה. וכיון שהעד יכול לאסורה ויש בזה חיוב ממון להפסידה כתובתה, אם נשבע שאינו יודע עדות חייב.

ומה שאמר אב"י שהכל מודים בעדי סוטה שפטורים משבועת העדות, מבארת הגמרא שהכוונה בעדים שהבעל קינא לאשתו ואמר אל תסתרי עם פלוני, שאינם גורמים חיוב ממון אלא רק אם יהיו אחר כך עדים שנסתרה, וגם היא תודה שנטמאה, והרי זה גורם דגורם, ואין זה נחשב עדות שגורמת חיוב ממון.

עמוד ב'

ומה שאמר אב"י מחלוקת בעדי סוטה, הכוונה לעדי סתירה, שהרי נחלקו רבי אליעזר ב"ר שמעון וחכמים לעיל האם דבר הגורם לממון נחשב ממון או לא, וממילא לדעת רבי אליעזר ב"ר שמעון שנחשב ממון, אף עדי סתירה שגורמים להפסיד את האשה ממון כתובתה אם תודה, נחשבים עדות על ממון וחייבים על שבועת העדות, אבל לדעת חכמים שדבר הגורם לממון אינו ממון הם פטורים.

ומה שאמר אב"י שהכל מודים בעד אחד שכנגדו חשוד על השבועה, שאף בזה העד מחייבו ממון, כי אינו יכול להישבע. מבארת הגמרא שאין הכוונה שרק הלווה חשוד על השבועה, כי אז המלווה לא מקבל את כספו מחמת העדות של העד אלא רק אם נשבע שכדבריו הוא, ואז נוטל, ואם כך העד לא חייבו ממון אלא השבועה של המלווה, ואין כאן שבועה על מון כי מי אמר שבאמת מהלווה ישבע.

ולכן מבארת הגמרא שהכוונה ששניהם חשודים על השבועה, שבאופן כזה הדין שעד אחד מחייב ממון, כי חיוב השבועה חוזר לנתבע ומתוך שאינו יכול להישבע משלם.

ומה שאמר אב"י שהכל מודים בעד אחד, הכוונה בעד אחד המחייב ממון, וכפי שהיה מעשה עם ר' אבא שהיה עד שהעיד על אחד שחטף חתיכת כסף מחבירו, והודה אותו אדם שחטף אלא שאמר שחטף את החתיכה שהייתה שלו, ופסק ר' אבא שכיון שאינו יכול להישבע נגד דברי העד שהרי הוא הודה שחטף לכן הוא חייב לשלם. ובאופן כזה שעד אחד מחייבו ממון לדעת כולם, אם העד נשבע שאינו יודע עדות חייב משום שבועת העדות.

**** וצ"ע איך אפשר לדעת מה היה עושה הבעל דין אם העד היה מעיד, ושלא לא היה מודה, וצ"ל שמדובר שהודה, אלא שלולי דברי העד יש לו מ'גו.

ואמר רב פפא שהכל מודים בעד מיתה שהעיד לאשה שמת בעלה, שהוא חייב, והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור.

ומבארת הגמרא את דבריו שהכל מודים בעד מיתה שהוא פטור באופן שהעד אמר לאשה מחוץ לבית דין מת בעלך, אבל לא כפר בבית דין את עדותו, שאז הוא פטור כי אין משמעות ממונית לכפירתו, כי האשה יכולה בעצמה לומר לבית דין על סמך דבריו שבעלה מת, שהרי שנינו במשנה האשה שאמרה מת בעלי תנשא, או תתייבם.

ומה שאמר רב פפא שהכל מודים בעד מיתה שהוא חייב, הכוונה כגון שהעד לא אמר לא לאשה ולא לבית דין שמת בעלה, שאז היא מפסידה את כתובתה מחמת כפירתו ולכן חייב.

ומנסה הגמרא להוכיח מכאן שמשביע עדי קרקע חייב, כי הרי כתובה נגבית רק מהקרקע של הבעל. ודוחה הגמרא שיש אופנים שהכתובה נגבית ממטלטלים, וכגון שהבעל נתן לאשתו מטלטלין קודם שמת שתגבה מהם, וממילא אין ראייה שאף עדי קרקע שנשבעו שבועת העדות חייבים.

במשנה התבאר שאם כפר אחד מהעדים והודה אחד מהם זה שכפר חייב. ומקשה הגמרא שהרי במשנה לעיל התבאר שאפילו אם שניהם כפרו אלא שכפרו אחד אחרי השני רק הראשון חייב והשני פטור, ואם כך קל וחומר שאם השני הודה שהוא פטור, ומה החידוש בדברי המשנה.

ועונה הגמרא שמדובר במשנה שכפרו שניהם, וחזר אחד מהן והודה בתוך כדי דיבור, והחידוש הוא שתוך כדי דיבור כדיבור דמי.

ושואלת הגמרא שהרי לעיל נחלקו רב חסדא ורבי יוחנן האם מדובר ששני העדים כפרו יחד, או שהני כפר תוך כדי דיבורו של הראשון, ואמנם לדעת רב חסדא שבמשנה מדובר שכפרו יחד וכדעת רבי יוסי הגלילי שאפשר לצמצם, החידוש ברישא שאומרת שאם שניהם כפרו שניהם חייבים, שבאמת יכולים לצמצם דיבורם ולכפור יחד, ובסיפא שאומרת שאם אחד כפר והשני לא, החידוש הוא שמדובר שהוא כפר וחזר בו ותוך כדי דיבור כדיבור דמי.

אבל שואלת הגמרא לדעת רבי יוחנן שהחידוש גם ברישא שתוך כדי דיבור כדיבור, מדוע היה צריך לחדש זאת גם בסיפא. ועונה הגמרא שלדעת רבי יוחנן החידוש בסיפא שאף בכפירה והודאה אומרים שתוך כדי דיבור כדיבור, ויכול ממש לחזור בו תוך כדי דיבור, ולא רק כלפי הדין שדיבור שניהם נחשב כאחד.

במשנה התבאר שאם היו שתי כיתי עדים וכפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה, אף השנייה חייבת, כי העדות יכלה להתקיים בהם. ושואלת הגמרא שאמנם מובן מדוע הכת השנייה חייבת, כי אחרי שכפרו לא יכלה העדו להתקיים כלל, אבל מדוע הכת הראשונה חייבת, הרי יש כאן עוד כת שיכולה להעיד.

ותירץ רבינא שבאותו זמן שהכת הראשונה כפרה הכת השנייה לא יכלה להעיד כי הם היו קרובים על ידי נשותיהם שהיו אחיות, אבל אחרי זה נשותיהם מתו, והם אינם קרובים ויכולים להעיד.

ומדובר שבשעת הכפירה של הכת הראשונה נשותיהם כבר היו גוססות, והחידוש במשנה הוא שלא אומרים שכיון שרוב גוססים למיתה הרי זה נחשב שיש כאן כת עדים נוספת שתוכל להעיד, אלא כל זמן שלא מתו הנשים אין כאן כת נוספת והכת הראשונה שכפרה חייבת משום שבועת העדות.